

Ook met inzet van vaccinatie blijft kritische blik op management, huisvesting en voeding noodzakelijk

Bescherming met één injectie

Wie het risico op bvd of ibr in de veestapel wil voorkomen, doet er goed aan om te vaccineren. Zo zijn er meer aandoe-ningen die door enten onder controle te krijgen zijn, maar een kritisch blik op de verzorging hoort er ook bij. Enten is geen manier om fouten in het management glad te strijken.

tekst **Alice Booij**

Rundvee vaccineren: onder andere in de Verenigde Staten en in Groot-Brittannië hoort het bij het protocolmatig werken met koeien. Een trend die ook deze kant komt opwaaien. 'Zo houd je het proces gaande zonder te hoeven nadenken', weet dierenarts Toon Meesters, die in het westen van Brabant in zijn praktijk ook melkveehouders heeft die meer gaan vaccineren. 'Bijvoorbeeld om problemen met kalverdiarree de baas te worden. Enten tegen rota-corona en coli is effectief gebleken.'

Bertjan Westerlaan, dierenarts bij de praktijk in het Friese Oosterwolde en werkzaam binnen Vetvise, denkt dat de grotere aandacht voor enten komt door schaalvergroting. 'Veehouders hebben minder tijd voor individueel zieke dieren. Eén zieke koe is evenveel werk als veertig gezonde. Enten is een soort verzekeringspremie.' Bij grote problemen zorgt enten ervoor dat de infectiedruk verlaagt en dat voorkomt pieken in ziekten en dus ook in arbeidsdruk. 'Je legt er als het ware een beschermende deken overheen. Feit blijft dat de onderliggende oorzaken aangepakt moeten worden', zegt Westerlaan.

Rendabele enting

Meesters signaleert dat melkvee-ouders door enten ook proberen het antibioticagebruik te verminderen. 'Bij zieke kalveren behandel je al gauw met antibiotica, door te enten kun je dit gebruik verminderen.' En hij geeft ook toe: 'Bij luchtwegproblemen bij het jongvee is de pinken-

griepenting de meest rendabele enting die er is.'

Toch ziet hij niets in het standaard opnemen van allerlei enting in het protocol op het melkveebedrijf. 'Bij problemen met verminderde weerstand of een verhoogde infectiedruk moet je gewoon gaan enten. Maar het moet niet als een middel gebruikt worden om fouten in huisvesting, voeding en verzorging te corrigeren. Kalverhokken kunnen bijvoorbeeld ook een tijdje leeg staan om de infectiedruk te verminderen en vaccineren is geen excuus om niet hygiënisch te werken. Een gezonde kalveropfok begint gewoon bij de basis.'

Westerlaan verdeelt de vaccinaties in twee typen. 'Als je met managementmaatregelen vrij weinig kunt doen, zoals bij bvd en ibr, kan vaccineren een oplossing zijn. Je kunt algemene maatregelen nemen om ziekte-insleep te voorkomen en een gesloten bedrijfsvoering voeren. Bij bvd kun je dragers afvoeren, zo'n enting ondersteunt deze maatregelen.' Daarnaast noemt hij de vaccinaties tegen ziekten zoals kalverdiarree, pinkengriep en mastitis, waarbij aanvullende managementmaatregelen minstens zo belangrijk zijn. 'Een vaccinatie tegen het rota-coronavirus zou overbodig moeten

zijn als voeding en biestmanagement in orde zijn.'

Westerlaan adviseert veehouders vooral de status op hun bedrijf te onderzoeken. 'Je hoort gewoon te weten of er ibr of bijvoorbeeld bvd speelt op het bedrijf. Het hoort bij goed risicomanagement. Deze ziekten zijn feitelijk sluipmoordenaars. Als je ermee te maken krijgt, is de schade enorm. Dat moet je voorkomen, maar dan moet je wel weten waar je staat.'

Koeien wilder

Kees Peeters van DGC Bornerbroek-Wierden geeft ook aan dat er nadelen aan structureel vaccineren zitten. 'Het onderliggende probleem wordt niet opgelost. Daarbij merk je het aan de koeien als ze vaak gespoten worden. Ze worden er wilder van, wat weer tot meer klauwen/of pootproblemen en zelfs tot meer verwerpers kan leiden. Daar schiet je natuurlijk niets mee op.'

Hij ziet in de praktijk dat veehouders vooral gaan enten als ze problemen hebben gehad. 'Als er ibr of een bvd-uitbraak is geweest, dan wil je wel enten.' Daarbij heeft het bvd-virus als bijkomstigheid dat het de weerstand van de dieren vermindert door een verminderde werking van de witte bloedcellen wat vervolgens tot meer problemen met uiergezondheid kan leiden. Door te enten zijn problemen met gezondheid en vruchtbaarheid te verminderen, wat tot een daling in het gebruik van antibiotica kan leiden. Vandaar ook dat veehouders vaak vinden dat de weerstand verbetert als er voor bvd geënt wordt na een bvd-infectie.

Liever monitoren

Maar Peeters is tegen standaard enten. Met een monitoringsprogramma van GD of door het onderzoek van stukjes oor na

Vaccineren: ontdekt door koeien!

Dankzij koeien is vaccineren ontdekt. Aan het einde van de achttiende eeuw was het de Engelse huisarts Edward Jenner die opmerkte dat melkmeisjes immuun bleken te zijn voor het (dodelijke) pokkenvirus. Het bleek dat ze

door het oplopen van het ongevaarlijke koepokkenvirus bescherming kregen. Via een opzettelijke inenting met koepokken ontdekte Jenner het vaccineren, dat vernoemd is naar koeien. Het Latijnse 'vacca' betekent 'koe'.

het merken van de kalveren, zoals in Duitsland en ook in Nederland gebeurt, is volgens hem een ziekte als bvd ook in de hand te houden. 'Screen jongvee en zorg met managementmaatregelen dat er geen nieuwe infecties optreden.' Kalveren die in zo'n monitoringsprogramma positief zijn, moeten resoluut worden afgevoerd. 'Zo vind je de dragers en die moeten van het bedrijf af.' Hij noemt de eigen stier uitdrukkelijk als besmettingsbron. 'De stier wordt regelmatig als virusoverbrenger over het hoofd gezien.'

Vaccin tegen mastitis

Een aantal dierenartsen kijkt uit naar het vaccin waarmee mastitis is te voorkomen, tenminste de E. coli- en S. aureusvarianten. Met Startvac worden de eerste stappen gezet. 'Maar wetenschappelijk is er nog onvoldoende bewijs dat het werkt', zo geeft Peeters aan. 'Bovendien, elke koe drie keer spuiten slechts ter vermindering van de klinische symptomen van mastitis en van het aantal bacteriën voor een beperkt aantal mastitisverwekkers, vind ik geen oplossing.' Meesters denkt wel dat het vaccin 'een enorme klapper' zou zijn. Mastitis is een grote ergernis voor veehouders. Maar ook hierbij geldt dat melkveehouders de uiergezondheidsproblemen niet oplossen met één vaccin. 'Het werkt bijvoorbeeld niet tegen streptokokken', weet Westerlaan. 'Vóór het vaccineren moet de veehouder dus wel weten of de mastitisverwekker op het bedrijf aanwezig is. Via een bacteriologisch onderzoek is dat te ontdekken.'

Bij vaccineren doet zich de vraag voor wanneer weer te stoppen. 'Wanneer het management weer op peil is, bijvoorbeeld met een nieuwe jongveestal, kun je overwegen te stoppen met vaccineren', aldus Meesters. Wat ibv betreft ziet hij veel twijfel bij veehouders om te stoppen met vaccineren. 'Ik ken bedrijven die stopten en waar ibv daarna weer een omslag liet zien. In hun omgeving speelt ibv nog wel een rol.'

Het gaat er ook om de randvoorwaarden in orde te hebben en te houden. 'Geen dieren aankopen en de weerstand op peil houden. Maar bij een hogere melkprijs wordt er meer vee aangekocht. Daarmee worden de risico's weer hoger.'

Pensverzekering

De melkveehouderij kan prima melk produceren zonder standaard te enten en met een zeer beperkt gebruik van antibiotica, vindt Peeters. 'Er zijn genoeg bedrijven die zo werken. Zij voeren minder krachtvoer per koe en "pushen" de koeien niet om nog meer te produceren. De kracht van deze bedrijven ligt in de ruwvoer kwaliteit. Als het ruwvoer beter is, dan is de melkproductie hoger.'

Toen melkveehouders veertig koeien per persoon molken, greep hij eerder in als het nodig was, zo geeft Peeters aan. 'Door de schaalvergroting is de individuele aandacht minder geworden. En dan lezen veehouders dat ze meer structureel moeten gaan werken om meer koeien te kunnen houden. Maandag dit, woensdag dat, zonder dat ze de oorzaak van de klacht wegnemen.'

De meest voorkomende klachten op het melkveebedrijf – problemen met klauwen, vruchtbaarheid en ook uiergezondheid – hebben heel vaak hun gemeenschappelijke oorsprong in onvoldoende transitie management, geeft Peeters aan. 'Deze klachten worden niet toevallig in veel situaties gevolgd door pensverzekering.' De adviezen in het buitenland, zoals Amerika, zijn voor wat betreft rantsoensamenstelling en transitie management niet altijd geschikt voor de Nederlandse en Vlaamse situatie. 'In de VS voeren ze standaard monensin om pensverzekering te voorkomen.'

Meesters geeft aan dat met de komst van het diergezondheidsplan komend jaar een basis wordt gelegd om kritisch naar vaccineren te kijken. 'Met dit preventieplan zijn de risico's in de bedrijfsvoering naar voren te halen. Vaccinatie vormt hier een onderdeel van.'

Verschillende vaccinatievormen

Dood vaccin, levend vaccin en merker vaccin; er zijn verschillende soorten vaccins. Ze bieden allemaal bescherming, het verschil zit in de origine van het vaccin. Zo bestaat een dood vaccin uit gedode bacteriën/virussen, waardoor de dieren amper een reactie op het enten vertonen. Bij een levend vaccin zijn in de vloeistof geïnactiveerde oftewel ver-

zwakte bacteriën/virussen gebracht. Hierdoor is de reactie na het enten van de dieren wat heftiger, maar in een aantal gevallen noodzakelijk voor de beste bescherming. Met een merkervaccin is na het enten duidelijk te zien dat niet het veldvirus, maar het vaccin ervoor zorgt dat dieren positief reageren op de ziekteverwekker.